

sabası yakınındaki Maillot şatosunda 28 Kasım 1592'de öldü. Cenazesi Saint Germain Kilisesi'nin hazinesine gömüldü; sadece kalbi çıkarılarak kendi mâlikâne-
sindeki aile mezarlığına konulabildi.

Busbeke'nin Türkiye tarihi bakımın-
dan en değerli eseri, Venedik'te bulun-
duğu sırada dost olduğu Nikolaus Mic-
hault'ya yazdığı dört uzun Latince mek-
tuptur. İlk olarak bu mektuplardan sa-
dece ikisi 1581 yılında *Itinera Constan-
tinopolitanum et Amasianum ab Auge-
rio Gislelio Busbequii ve D. ad Soli-
mannum Turcarum Imperatorem...* baş-
lığı ile Antwerpen'de Ch. Plantijn tarafın-
dan yayımlanmış, bunu 1590'dan itiba-
ren Paris, Leipzig, Rostock, Prag, Frank-
furt ve daha başka Avrupa şehirlerinde
yapılan ve dört mektubu da içine alan
başka baskılar takip etmiştir. Yaşayan
dillere ilk tercümesi ise Almanca ola-
rak *Vier Sendschreiben der türkischen
Botschaft...* başlığı ile J. Fr. Endters ta-
rafından yapıp Nürnberg'de 1664'te ba-
sılmış, İngilizce'si de *The Four Epistles
of A. G. Busbequius Concerning his
Embassy into Turkey...* adıyla J. Taylor ve
J. Wyat tarafından yayımlanmıştır (Lon-
don 1694). İkinci İngilizce tercümesi *Tra-
vels into Turkey...* başlığı ile J. Robinson
ve W. Payne tarafından bastırılmıştır
(London 1744). Abbé de Foy'un yaptığı
Fransızca tercüme ise *Lettres du Baron
de Busbecq Ambassadeur de Ferdinand
I... auprès de Soliman II...* adıyla yayımlan-
mıştır (Paris 1748). Notlarla zengin-
leştirilmiş çok iyi bir İngilizce tercüme
1881'de Londra'da Ch. T. Forster ile F.
H. Daniell, Almanca yeni bir tercüme de
W. von der Steinen tarafından 1926'da
Erlangen'de yayımlanmıştır. Çek, Flan-
man, İspanyol dillerinde de tercümele-
ri olan ve yalnız yirmiden fazla Latince
baskısı bulunan bu kitap 1936 yıllarına
doğru Hüseyin Cahit Yalçın tarafından
İngilizce'den Türkçe'ye çevrilerek *Fikir
Hareketleri* dergisinde kısmen basılmış,
sonra *Türk Mektupları* adıyla Remzi Ki-
tabevi tarafından kitap halinde yayımlan-
mıştır (İstanbul 1939). İngilizce'den
Türkçe'ye ikinci tercümesi Osman Yük-
sel Serdengeçti tarafından *Kanunî Dev-*

rinde Bir Sefirin Hâtıratı başlığı ile (An-
kara 1953), üçüncü tercümesi ise Ayşe
Kurultuoğlu tarafından *Türkiye'yi Böy-
le Gördüm* (İstanbul, ts.), adıyla yayımlan-
mıştır.

Busbeke İstanbul'da kaldığı süre bo-
yunca Çemberlitaş civarındaki Atik Ali
Paşa evkafından olan Elçi Hanı'nda otur-
muştur. Mektuplarında bu han hakkın-
da hayli ayrıntılı bilgi verir. Osmanlı top-
raklarına ilk olarak Macaristan'ın Gran
(Esterгон) şehrinde giren Busbeke Ru-
meli'nin Türkler'e ait kısmını boydan bo-
ya geçerek 20 Ocak 1555'te İstanbul'a
ulaşır. İstanbul, Türkler'in örf ve âdetle-
ri, devlet ileri gelenleri, saray ahvali hak-
kında gördüklerini ve duyduklarını an-
latır, özellikle Şehzade Mustafa'nın öl-
dürülmesi olayı üzerinde durur. Busbe-
ke ve beraberindekiler 9 Mart'ta Amas-
ya'ya gitmek üzere Üsküdar'a geçerler.
Yol üzerinde gördükleri şeylere, köy ve
kasabalara dair değerli bilgiler veren
Busbeke, Ankara'da Hacı Bayram Camii'-
nin yanındaki Augustus Mâbedi'nin du-
varlarının iç yüzünde Latince, dış yü-
zünde Grekçe olarak yer alan Roma İm-
paratoru Augustus'un vasiyetnâmesini
(Monumentum Ancyranum) ilk defa kopya
ederek ilim âlemine tanıtır. 7 Nisan'da
Amasya'ya varan heyet burada Kanunî
Sultan Süleyman tarafından kabul edilir.
Haziran başlarında İstanbul'a dönen Bus-
beke raporunu vermek üzere Viyana'ya
hareket eder. Daha sonra tekrar İstan-
bul'a dönen elçi diğer mektuplarında o
devirdeki Türk hayatı hakkında birçok
bilgi verir. Bu arada saray entrikaları
üzerinde de durur ve özellikle Sadra-
zam Rüstem Paşa'nın yaptıklarını an-
latır. Elçiliği sırasında İstanbul'da çıkan
büyük bir veba salgını sırasında Büyüka-
da'ya kaçan Busbeke, heyetin hekimi
olan W. Quacquelbe'nin salgın sırasında
hastalanarak öldüğünü de açıklar.

Türkler'in savaş usulleri hakkındaki
bir yazısı ile çeşitli konularda Osmanlı
Devleti'ne dair bilgi verdiği başka yazı-
ları ve padişaha, Rüstem Paşa'ya yolla-
dığı mektuplar vb. ise henüz Türkçe'ye
çevrilmemiştir. Avrupa'da özellikle Tür-
kiye seyahatnâmesi çok ilgi uyandırdı-

ğından bu kitap üzerine birçok araştı-
rma ve hatta tez yapılmıştır. Busbeke ay-
nı zamanda lâle soğanlarının Hollanda'-
ya götürülmesini ve orada yetiştirilme-
sini de sağlamıştır. Ayrıca, 200'den faz-
la elyazma kitap toplayarak, bunları Vi-
yana'ya imparatorluk kütüphanesine ver-
miştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ogier G. de Busbecq, *Türkiye'yi Böyle Gör-
düm* (trc. Ayşe Kurultuoğlu), İstanbul, ts. (Ter-
cüman 1001 temel eser); J. De Saint-Génois,
Les Voyages belges du XIIIe au XVIe siècle, Brük-
sel 1846, II, 1-33; J. Dalle, *Histoire de Bous-
becque*, Wervik 1880; L. Peytraud, *De Legatio-
nibus A. G. Busbequii in Turciam*, Paris 1897;
H. Zimmerer, *Eine Reise nach Amasien*, Lud-
wigshafen 1899; A. Viertel, *Busbeeks Erlebnisse
in der Türkei*, Göttingen 1902; L. Détéz,
"Auger de Bousbecque", *Flamands de France-
Le livre du centenaire (1853-1953)*, Rijsel 1954,
s. 281-289; V. Tourneur, "Quatrième cente-
naire de l'ambassade en Turquie d'Auger de
Busbecq", *Meded Klass. Lett. Koninkl. Belg.
Akademie*, Brüksel 1954, s. 411-416; *Augerius
Ghislenius Busbequius (1522-1591)*, Brüksel,
ts.; Z. R. W. M. von Martels, *Augerius Gisle-
nius Busbequius Leven en werk van de keizerlijke
gezant aan het hof van Süleyman de Grote-
Een biographische, literaire en historische stu-
die met editie van onuitgegeven teksten*, Gro-
ningen 1989; Charrière, "Un diplomate fla-
mand du 16e siècle à la cour de Constanti-
nople", *Revue Nationale de Belgique*, XII, Brük-
sel 1844; A. Dupuis, "Études sur l'ambassade
d'Auger de Bousbecque en Turquie", *Mé-
moires de la Société des Sciences*, IX, Lille 1862,
s. 439-487; J. Bick, "Wanderungen griechischer
Handschriften", *Wiener Studien*, Berlin 1912,
s. 143 vd.

SEMAVİ EYİCE

BÜSELİK

Türk müzikisinde
bir perde ve basit makamın adı.

Türkçe'ye Farsça'dan girmiş olan ke-
lime **püselik** şeklinde de kullanılmakta-
dır.

Büselik Perdesi. Portenin, sol anahta-
rına göre üçüncü çizgisi üzerine yazılan
si notasının adıdır.

Büselik Makamı. Tarihi çok eskilere da-
yanır. Yerinde büselik beşlisine a) hüsey-
nîde hicaz dörtlüsü b) hüsey-nîde kürdî
dörtlüsü ilâvesiyle meydana gelen iki çe-
şit dizisi vardır. Donanımına herhangi
bir ârıza işareti yazılmaz. Makamın güç-
lülere hüsey-nî ve cârgâh perdeleri, du-
rağı dügâh perdesidir. Çıkıcı seyredir.
Batı müzikisindeki la minör gamına çok
yakındır.

Büselik dörtlüsü veya beşlisi, büselik
makamının dışında birçok birleşik ma-

Büselik
makamı
dizileri

kamın yapısında da yer alır. Bunlardan acem-büselik, arazbar-büselik, bayatı-büselik, bayatı-araban-büselik, büselik-aşiran, evç-büselik, gerdâniye-büselik, hicaz-büselik, hicazkâr-büselik, hisar-büselik, mâhur-büselik, muhayyer-büselik, nevâ-büselik, sabâ-büselik, şeh-naz-büselik, tâhir-büselik kendi adını taşıyan birleşik makamlardır. Büselik ismi kullanılmayan, ancak bünyesinde, yerinde veya şed (transpoze) olarak büselik dörtlü veya beşlisi bulunduran nihâvend, sultânîyegâh, ferahfezâ vb. makamlar da vardır.

Büselik makamına örnek olarak İtrî'nin, "Her gördüğü perîye gönül mübtelâ olur" mısraı ile başlayan hafif usulündeki bestesi, Sultan III. Selim'in, "Bir pür-cefâ hoş dilberdir" mısraı ile başlayan yürük aksak şarkısı ve İsmâil Dede Efendi'nin din dışı sahadaki ilk bestesi olan ağır aksak semâi usulündeki, "Zülfündedir benim baht-ı siyâhım" mısraı ile başlayan şarkısı gösterilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ezgi, *Türk Musikisi*, I, 33, 37, 75-76; IV, 206-207; Arel, *Türk Musikisi*, s. 19; Öztuna, *BTMA*, I, 164-165; Hormoz Farhat, "Büselik", *Elr*, IV, 568.

ALÂEDDİN YAVAŞÇA

BÜSİRİ, Ahmed b. Ebû Bekir

(أحمد بن أبي بكر البوصيري)

Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn
Ahmed b. Ebî Bekr b. İsmâîl el-Bûsîrî
(ö. 840/1436)

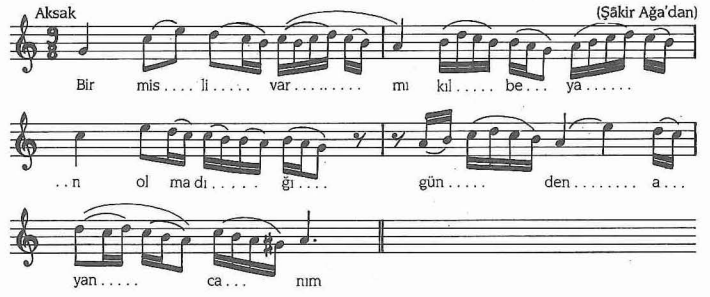
Zevâid kitapları telifiyle tanınan
Mısırlı muhaddis.

762 (1361) yılında Mısır'ın batı yöresindeki Ebû Sîr'de doğdu. Ömer b. İsmâ'dan hâfızlık yaptı ve kıraatini geliştirdi. Hocasının teşvikiyle Kahire'ye gitti. Orada fıkıh ve nahiv okudu. İzzeddin b. Cemâa, Bulkînî, Zeynüddin el-İrâkî, Nüreddin el-Heysemî ve yaşıca kendisinden küçük olan İbn Hacer el-Askalânî gibi muhaddislerin derslerine devam etti. Hocası İrâkî henüz hayatta olduğu halde İbn Hacer'den devamlı şekilde istifade ederek onun *Lisânü'l-Mizân*, *en-Nüket 'ale'l-Kâşif* adlı eserlerini ve daha başka kitaplarını yazdı. Yazısı güzel olduğu için birçok eseri istinsah etti. Bir Şâfiî âlimi olan Bûsîrî 18 Muharrem 840'ta (2 Ağustos 1436) Remle'de vefat etti.

Bûsîrî, herhalde asabî mizacı sebebiyle sakın bir hayat içinde Kur'an okuyup

ibadet etmeyi pek sever, insanlardan uzak kalmayı tercih ederdi. Bundan dolayı hadis rivayetinden çok hadis kitaplarıyla meşgul olmuştur. Çağdaşları onun hadiste bir otorite olmadığını da kaydediler.

Eserleri. Bûsîrî'nin en tanınmış eserleri zevâid* konusundaki kitaplarıdır. 1. *Mişbâhu'z-zücâce fî zevâ'idü İbn Mâce*. İbn Mâce'nin *es-Sünen*'inde bulunduğu halde *kütüb-i hamse**de yer almayan hadisleri ihtiva eder. Bûsîrî *Sünen-i İbn Mâce*'deki hadislerin senedlerini sağlamlık açısından değerlendirmiş, ancak haklarında farklı görüşler bulunan senedleri değerlendirmeye tâbi tutmamıştır. Muhammed Fuad Abdülbâki İbn Mâce'nin *es-Sünen*'ini neşrederken Bûsîrî'nin bu eserindeki değerlendirmelerden faydalanmıştır. Eser bazı kaynaklarda *Zevâ'idü İbn Mâce 'ale'l-Kütüb-i hamse* adıyla da zikredildiği için Brockelmann bunu iki ayrı kitap olarak tanıtmaktadır (*GAL Suppl.*, II, 72). *Mişbâhu'z-zücâce* Mûsâ Muhammed Ali-İzzet Ali Atıyye tarafından iki cilt halinde Kahire'de (ts.), Kemal Yûsuf el-Hût tarafından yine iki cilt halinde Beyrut'ta (1986) basılmıştır. Süleymaniye Kütüphanesi'nde eserin müellifi meçhul bir de hâşiyesi bulunmaktadır (Hafid Efendi, nr. 35, 268 varak). 2. *Fevâ'idü (Cevâhirü) 'l-müntekâ li-zevâ'idü'l-Beyhakî*. Beyhakî'nin *es-Sünenü'l-kübrâ*'sında olup *Kütüb-i Sitte*'de bulunmayan hadisleri bir araya toplayan bu eserin, müellifin kendi hattıyla yazılmış II ve III. ciltleri Dârü'l-kütübü'l-Misriyye'de (Hadis, nr. 357) bulunmaktadır (Ziriklî, I, 104). 3. *İthâfü'l-hıyere bi-zevâ'idü'l-mesâ-nîdî'l-'aşere*. *İthâfü's-sâdeti'l-mehe-re* adıyla da anılan kitap Tayâlisî, Müsedded, Humeydî, İbn Ebû Ömer, İshak b. Râhûye, Ahmed b. Menî', İbn Ebû Şeybe, Abd b. Humeyd, Hâris b. Ebû Üsâme ve Ebû Ya'lâ el-Mevsîlî'nin müsnedlerinde olup *Kütüb-i Sitte*'de bulunmayan hadisleri toplamaktadır. *İthâfü'l-hı-*

yere ile Bûsîrî'nin hocası İbn Hacer'in *el-Meâlibü'l-'âliye* adlı zevâidinin kaynakları tamamen aynıdır. Müellif 823 (1420) yılında tamamladığı bu eserini daha sonra senedlerini zikretmeksizin ihtisar etmiş, onu da 832'de (1429) bitirmiştir. 4. *Tuĥfetü'l-habîb li'l-habîb bi'z-zevâ'id 'ale't-Tergîb ve't-terĥîb*. Bûsîrî bu eserini *İthâfü'l-hıyere*'den ve Deylemî'ye ait *Müşnedü'l-Firdevs*'in zevâidinden derlemiş ve Münzirî'nin *et-Tergîb ve't-terĥîb* adlı eserine zeyil olarak kaleme almıştır. Ancak eseri tertip ederek temize çekmeye imkân bulamadan vefat etmiştir. *Tuĥfetü'l-habîb*'i daha sonra oğlu temize çekerken çok hata yapmıştır (bk. Brockelmann, II, 72).

BİBLİYOGRAFYA :

Bûsîrî Ahmed b. Ebû Bekir, *Mişbâhu'z-zücâce* (nşr. Mûsâ Muhammed Ali — İzzet Ali Atıyye), Kahire, ts., I-III; İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-gumr*, VIII, 431-432; İbn Fehd Ömer b. Muhammed, *Mu'cemü's-şüyûh* (nşr. Muhammed ez-Zâhî), Riyad 1402/1982, s. 55-56; Şehâvî, *ed-Đav'ü'l-lâmi*, I, 251-252; Süyûtî, *Hüsnü'l-muĥâdara*, I, 363; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 233-234; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 618-619; II, 71-72; İzâhu'l-meknân, I, 17, 245; Sezgin, *GAS*, I, 148; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifin*, I, 175; Ziriklî, *el-A'lam* (Fethullah), I, 104.

İSMAIL L. ÇAKAN

BÜSİRİ, Muhammed b. Saïd

(محمد بن سعيد البوصيري)

Ebû Abdillâh Şerefüddîn
Muhammed b. Saïd b. Hammâd
b. Muhsin el-Bûsîrî
(ö. 695/1296 [?])

Hız. Peygamber için yazdığı kasidelerle
üne kavuşan şair.

1 Şevval 608'de (7 Mart 1212) Yukarı Mısır'da Behnesâ şehrine bağlı Behşim'de doğdu. Kaynaklara göre Berberî asıllı olup Fas'taki Hammâd Kalesi'nde Habnunoğulları diye tanınan bir aileden gelmektedir (Safedî, III, 106). Nisbelerinden birinin Sanhâcî olması da onun aslen Mağribli olduğunu göstermektedir.